

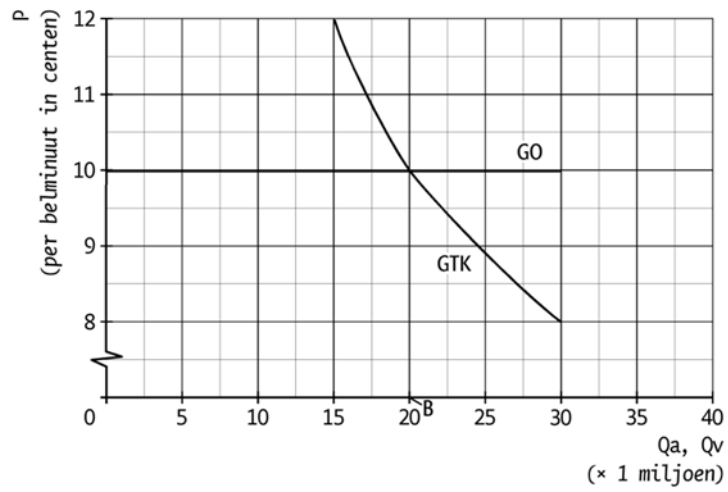
Hoofdstuk 1. De telefoniemarkt

- 1.17 D Dit zijn de kenmerken van deze marktform.
- 1.18 C $Q_v = Q_a$
 $-2P + 200 = P - 40$
 $-3P = -240$
 $P = \text{€ } 80$
 Invullen in Q_v geeft $-2 \times 80 + 200 = 40$, dus 40.000 stuks.
 De omzet is $80 \times 40.000 = \text{€ } 3.200.000$ dus € 3,2 miljoen.
- 1.19 B Bewering I is onjuist, want als het aantal aanbieders toeneemt zal de prijs door het grotere aanbod gaan dalen en niet stijgen.
 Bewering II is juist, want toegenomen productiekosten worden doorberekend in de prijs van het product.
- 1.20 B Bewering I is onjuist. Bij een prijs van € 80 is de afzet 40 en de omzet $80 \times 40 = \text{€ } 3.200$.
 Bij een prijs van € 90 is de afzet 20 en de omzet $90 \times 20 = \text{€ } 1.800$ en dat is lager.
 Bewering II is juist, want:
 De procentuele verandering van de vraag is $(20-40)/40 \times 100\% = -50\%$
 De procentuele verandering van de prijs is $(90-80)/80 \times 100\% = 12,5\%$.
 De elasticiteit van de vraag is $-50\%/12,5\% = -4$.
- 1.21 a. Het zijn kosten die toenemen bij toename van de productie en afnemen bij afname van de productie.
- b. Grondstofkosten: $2,5 \times 6 = \text{€ } 15$
 Loonkosten: $3 \times 30 = \text{€ } 90$
 Verkoopkosten: $\text{€ } 5$
 Variabele kosten per artikel: $\text{€ } 110$
- c. $TO = 150q$ en $TK = 110q + 630.000$.
 $TO = TK \rightarrow 150q = 110q + 630.000 \rightarrow 40q = 630.000 \rightarrow q = 15.750$ artikelen MOPS.
- d. $25.000 \times (150 - 110) - 630.000 = \text{€ } 370.000$.
- e. De winst is niet maximaal bij 25.000 artikelen MOPS. Elk artikel dat er meer verkocht wordt levert $150 - 110 = \text{€ } 40$ extra winst op. Pas bij de maximaal mogelijke productie, de productiecapaciteit, van 30.000 artikelen is de totale winst maximaal.
- 1.22 a. Bij $P = \text{€ } 0,50$.
- b. In het evenwicht bij een prijs van € 0,50 is de verhandelde hoeveelheid (Q) 60 miljoen kg. De marktomzet is dan $0,5 \times 60$ miljoen = € 30 miljoen.
- c. Bij elke prijs zal het aanbod bij een misoogst kleiner zijn.
- d. Omdat de aangeboden hoeveelheid afneemt, verschuift de aanbodlijn naar links. Een nieuwe evenwichtsprijs komt tot stand op een hoger niveau en de gevraagde hoeveelheid neemt af. In het nieuwe evenwicht is de prijs € 0,60 en een evenwichtshoeveelheid 50 miljoen kg koffie.
- 1.23 a. $1.200.000/(0,10 - 0,04) = 20.000.000$. De break-evenafzet is 20 miljoen belminuten per maand.
- b. Door elke minuut die er gebeld wordt, neemt de opbrengst meer toe dan de kosten stijgen; het resultaat verbetert per afgezette belminuut met $\text{€ } 0,10 - \text{€ } 0,04 = \text{€ } 0,06$. De winst is dus het hoogst bij zoveel mogelijk afgezette belminuten en dat is bij 30 miljoen belminuten = productiecapaciteit.

c/d.

aantal belminuten per maand	gemiddelde constante kosten per belminuut (GCK)	gemiddelde totale kosten per belminuut (GTK)
15 miljoen	$\frac{1.200.000}{15.000.000} = 0,08$	0,12
20 miljoen	$\frac{1.200.000}{20.000.000} = 0,06$	0,10
30 miljoen	$\frac{1.200.000}{30.000.000} = 0,04$	0,08

- e. Zie figuur.
f. Zie figuur.
g. Zie figuur.
h. $(0,10 - 0,04) \times 30.000.000 - 1.200.000 = \text{€ } 600.000$.

Hoofdstuk 2. Van monopoliemacht tot privatiseren

- 2.17 B Privatiseren betekent dat taken die eerst door de overheid werden gedaan nu door particuliere bedrijven worden overgenomen.
- 2.18 A Er zijn wel staatsbedrijven die winstgevend zijn, maar omdat particuliere bedrijven zo veel mogelijk winst willen maken, zullen zij vaak beter op de kosten letten en dus efficiënter produceren dan de staatsbedrijven.
- 2.19 A Stelling I is juist, omdat voor elke marktform geldt dat de maximale totale winst behaald wordt bij de hoeveelheid waarbij geldt $MO = MK$. Stelling II is onjuist, omdat een monopolist altijd zal proberen te voorkomen dat er concurrenten tot de markt toetreden, dus zal een monopolist wel degelijk rekening houden met potentiële concurrenten.
- 2.20 C Stelling I is onjuist, want als de monopolist bijvoorbeeld de prijs verhoogt terwijl hij met de huidige prijs de maximale winst behaalt, dan zal de winst toch afnemen. Stelling II is juist, omdat de monopolist de enige aanbieder is, dus de totale gevraagde hoeveelheid bij een bepaalde prijs zal gelijk zijn aan de afzet van de monopolist bij diezelfde prijs.
- 2.21 Door marktwerking komt er concurrentie in het openbaar vervoer. Klanten kunnen kiezen tussen de bus, de tram en de metro. Om klanten te laten kiezen voor hun vervoermiddel, moeten de vervoerders de kwaliteit verbeteren.
- 2.22 a. • Door de dalende vraaglijn zal hij bij prijszetting rekening moeten houden met de gevolgen voor zijn afzet.
• Als hij de prijs te hoog vaststelt zal de consument afzien van koop of een vervangend goed gaan kopen.
b. Dat ontmoedigt potentiële concurrenten om op de markt te verschijnen. Tegen de lage prijs is als nieuweling moeilijker te concurreren. Zeker omdat toetreding op de markt een grote investering vergt.
- 2.23 a. Mogelijke voordelen van dit overheidsmonopolie zijn:
• grotere efficiency, kostenvoordelen.
• lagere prijs voor de consument.
• handhaving van de kwaliteit van het drinkwater.
• garantie voor drinkwatervoorziening.
b. Het waterleidingbedrijf is de enige aanbieder van water in de gemeente. Inwoners kunnen voor water alleen bij het waterleidingbedrijf terecht.
c. TW moet nul zijn en GTK zo laag mogelijk.
Er is precies kostendekking bij $q = 1$ miljoen en $q = 7$ miljoen. Bij $q = 7$ miljoen is GTK het laagst. De kostendekkende prijs met de laagste kosten is € 1,50.
d. De break-evenomzet = $q \times P = 7 \text{ miljoen} \times 1,50 = € 10,5 \text{ miljoen}$.
- 2.24 a. Aan de dalende prijsafzetlijn.
b. De winst is maximaal als $MO=MK$.
 $-4q + 60 = 20 \rightarrow 4q = 40 \rightarrow q = 10$. In de grafiek kun je aflezen dat bij $q = 10$ hoort $p = € 40$.
c. De constante kosten of de totale kosten.
d. De marginale opbrengst bij $q = 10$ is groter dan nul. Dat wil zeggen dat bij uitbreiding van de productie de omzet (TO) stijgt.
e. Bij uitbreiding van de productie hoort een lagere prijs (zie grafiek). Hierdoor wordt het voor mogelijke concurrenten onaantrekkelijker.

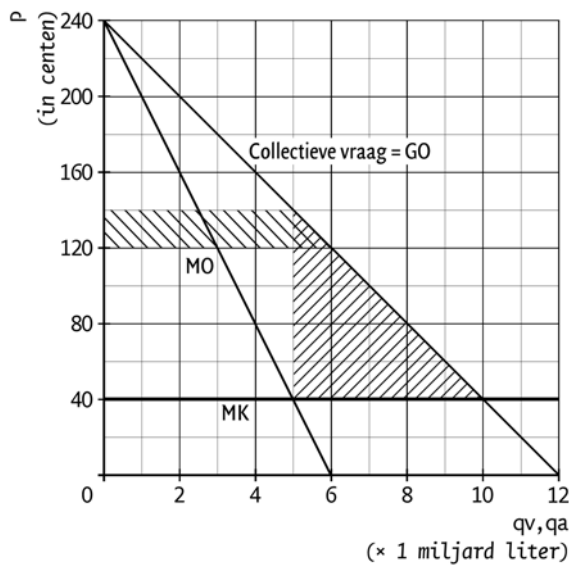
- 2.25 a. $MO = 0$
 $-q + 20 = 0 \rightarrow q = 20$, dus 20.000 snijplanken.
 $P = -0,5 \times 20 + 20 = \text{€ } 10$.
 $TO = 10 \times 20.000 = \text{€ } 200.000$.
- b. $TK = 6 \times 20.000 + 80.000 = \text{€ } 200.000$.
 $TW = 0$.
- c. $MO = MK$
 $-q + 20 = 6 \rightarrow q = 14$, dus 14.000 snijplanken.
 $P = -0,5 \times 14 + 20 = \text{€ } 13$.
- d. $TO = 13 \times 14.000 = \text{€ } 182.000$.
 $TK = 6 \times 14.000 + 80.000 = \text{€ } 164.000$.
 $TW = TO - TK = 182.000 - 164.000 = \text{€ } 18.000$.

Hoofdstuk 3. Meerdere aanbieders

- 3.15 B Het "monopolistische" deel van monopolistische concurrentie bestaat uit het feit dat de goederen van elke aanbieder steeds iets van elkaar verschillen, waardoor de goederen dus heterogeen zijn en elke aanbieder een soort monopolist is van zijn eigen merk.
- 3.16 C Bij monopolistische concurrentie is er sprake van heterogene goederen, terwijl er bij volledige mededinging sprake is van homogene goederen.
- 3.17 1. Onjuist. 1 is onjuist, omdat een producent op een markt met homogene goederen zich niet kan onderscheiden van andere aanbieders.
2. Juist. 2 is juist, omdat een producent op een markt met heterogeen goed zich kan onderscheiden van andere aanbieders en daardoor de vragers beter aan zich kan binden.
3. Onjuist. 3 is onjuist, omdat een producent zich op een markt van heterogene producten kan onderscheiden van andere aanbieders en daardoor zelf meer te zeggen heeft over de prijs van zijn product.
4. Onjuist. 4 is onjuist, omdat er bij een homogeen oligopolie juist geprobeerd wordt te vermijden dat er een prijzenoorlog ontstaat.
- 3.18 C Omdat er op een oligopolistische markt maar enkele aanbieders zijn, houden zij elkaar goed in de gaten wat de prijsstelling betreft, omdat ze geen marktaandeel aan elkaar willen verliezen.
- 3.19 B Als de productie stijgt, kunnen de totale constante kosten over meer producten worden verdeeld, waardoor de gemiddelde constante kosten dalen en dus ook de gemiddelde totale kosten.
- 3.20 C Stelling I is onjuist, omdat het mogelijk is dat een deel van de constante kosten wel terugverdiend zou kunnen worden als de productie definitief gestaakt zou worden. Stelling II is juist, omdat het kenmerk van verzonken kosten is dat het kosten betreft die niet/nauwelijks terugverdiend kunnen worden als de productie gestaakt wordt.
- 3.21 D Stelling I is onjuist, omdat treinstellen nog verkocht kunnen worden aan andere spoorwegmaatschappijen als de productie definitief gestaakt zou worden en het dan dus geen verzonken kosten zijn. Stelling II is onjuist, omdat het ontbreken van verzonken kosten het juist gemakkelijker en minder risicovol maken om toe te treden tot een markt.
- 3.22 B Een kartel is een afspraak tussen bedrijven waarmee zij de onderlinge concurrentie tussen de aangesloten bedrijven proberen te verminderen.
- 3.23 D Hoe minder aanbieders, des te meer macht de individuele aanbieder heeft en aanbieders met een heterogeen product hebben meer macht dan aanbieders met een homogeen product.
- 3.24 C Bij een monopolie (dat altijd homogeen is) kan de aanbieder altijd zelf bepalen welke prijs hij vast stelt, aangezien er geen concurrenten zijn waar hij rekening mee moet houden.
- 3.25 D Omdat een aanbieder op een markt met monopolistische concurrentie een heterogeen product aanbiedt, dat net iets anders is als dat van de andere aanbieders, zal hij de enige aanbieder zijn die precies dat product aanbiedt, dus hij is als het ware een monopolist op zijn eigen deelmarkt.

- 3.26 A Stelling I is juist, omdat de (totale) vraag naar een product altijd de collectieve vraag betreft, ongeacht van welke marktvorm er sprake is.
Stelling II is onjuist, omdat monopolistische concurrentie het product altijd heterogeen is in plaats van homogeen.
- 3.27 D Stelling I is onjuist, omdat vliegtuigen weer doorverkocht kunnen worden als de productie definitief gestaakt wordt, terwijl dat niet kan bij een landingsbaan.
Stelling II is onjuist, omdat mededingingsautoriteiten er juist op letten dat er voldoende concurrentie is en dat er dus geen (te) hoog surplus overblijft voor de producent.
- 3.28 1. Volkomen concurrentie.
2. Monopolistische concurrentie.
3. Monopolie.
4. Oligopolie.
5. Oligopolie.
6. Monopolistische concurrentie.
7. Monopolie.
- 3.29 a. De scholingskosten.
b. De werknemer.
c. De werknemer berooft de werkgever. De werkgever steekt geld in de werknemer en de werknemer gebruikt dat vervolgens om de werkgever onder druk te zetten.
d. In dat contract had kunnen staan dat als de werknemer naar een ander bedrijf gaat hij een bedrag moet betalen aan zijn oude werkgever.
- 3.30 a. Het product is homogeen. De prijs is gegeven: een hoge prijs leidt tot afzetverlies, een lage prijs tot te weinig opbrengst voor een klein bedrijf.
b. Bij de markt van volkomen concurrentie. Door de homogeniteit van de goederen kan een bedrijf zich niet onderscheiden van andere bedrijven. Door collectieve reclame kunnen bedrijven proberen de totale afzet voor de hele bedrijfstak te verhogen.
c. Prijsbeleid is niet zo geschikt: bij prijsverhoging loopt de klant vrij snel naar een vergelijkbare concurrent, bij een lagere prijs is de opbrengst voor een klein bedrijf snel onvoldoende. Met productdifferentiatie kan de aanbieder zich richten op een bepaalde afnemersgroep, die hopelijk erg trouw is.
- 3.31 a. Volledige mededinging. De consument kan gemakkelijk overstappen naar een van de vele concurrenten, want het product is homogeen.
b. Monopolie en in iets mindere mate het oligopolie. Er zijn geen concurrenten.
c. Door zijn product een beetje bijzonder, dus een beetje heterogeen te maken, vooral met behulp van een merk of door reclame. Ook kunnen bedrijven door samenwerking en fusies groter worden, wat tot een verschuiving richting oligopolie kan leiden.
d. Via de belangenverenigingen zoals Consumentenbond, Stichting Eigen Huis. Die kunnen marktonderzoeken financieren en juridische bijstand verlenen.
- 3.32 a. Na de privatisering wordt de doelstelling het behalen van maximale winst. Voor de privatisering is de doelstelling het leveren van zorg tegen kostprijs (kostendekkend).
b. Concurrentie leidt tot meer efficiëntie. Als de instellingen kartelafspraken maken, neemt de concurrentie en dus de efficiëntie weer af.
De instellingen hebben door de afspraak elk een eigen afzetgebied, waar ze min of meer monopolist zijn en de prijs kunnen opdrijven. Goedkoper wordt het dan ook niet.

3.33 a. Zie grafiek (///).

- b. 1) Als één van de aanbieders zijn afzet verdubbelt van 1 naar 2 miljard liter, dan wordt de totale afzet 6 miljard liter benzine. Op de collectieve vraaglijn kun je aflezen dat de prijs dan 120 cent = € 1,20 wordt. De omzet van de vijf aanbieders wordt dan 6 miljard × € 1,20 = € 7,2 miljard.
 2) De omzet van elk van de vier leden die zich aan de afspraak houden wordt 1 miljard × € 1,20 = € 1,2 miljard.
 3) De omzet van de ontduikende aanbieder wordt 2 miljard × € 1,2 = € 2,4 miljard.
- c. Zie grafiek (///)
- d. Onder de 40 eurocent verdienen de aanbieders zelfs de variabele kosten niet terug. De kartelliden zouden dan verlies lijden en zullen dus geen benzine aanbieden als $P < MK$.

3.34 a. Afspraken over de prijs en over de verdeling van de diverse opdrachten.

- b. Ook offertes vragen bij schildersbedrijven die niet 'besmet' zijn.

3.35 a.

		Pepsi Cola	
		mond houden	melden
Coca Cola	mond houden	€500; €800	€450; €800
	melden	€500; €720	€475; €760

Berekeningen: Coca Cola meldt, Pepsi Cola niet, dan krijgt Pepsi Cola een boete van 10% van de winst. 10% van 800 is 80 miljoen, blijft over een winst van € 720 miljoen (cel linksonder).

Pepsi Cola meldt, Coca Cola niet, dan krijgt Coca Cola een boete van 10% van de winst. 10% van 500 is 50 miljoen, blijft over een winst van € 450 miljoen (cel rechtsboven). Als beide bedrijven het kartel melden, krijgen ze beiden een boete van 5% van de winst (cel rechtsonder).

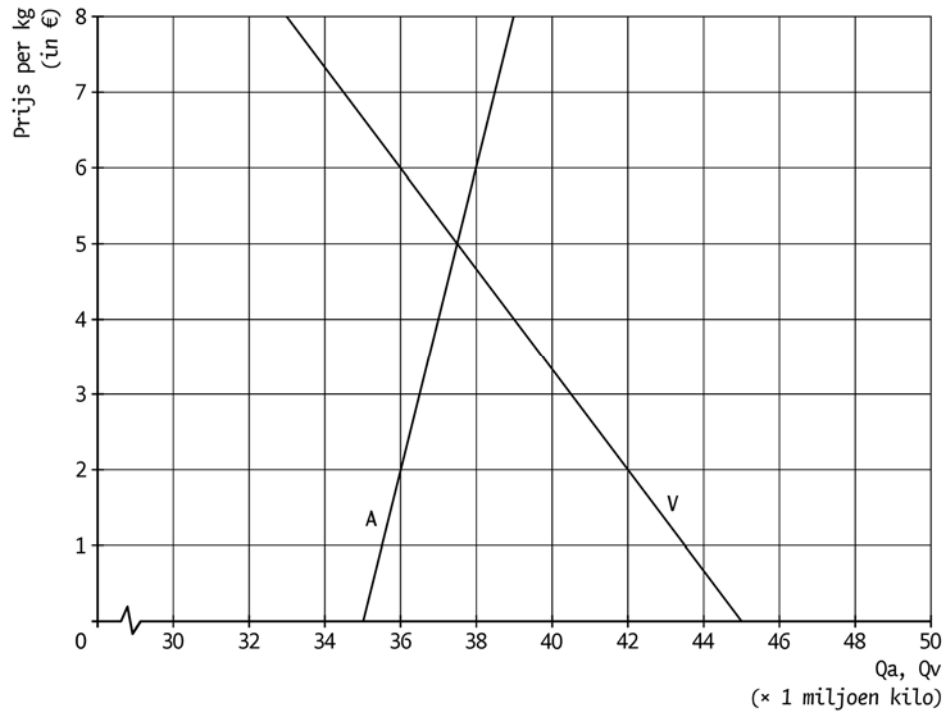
- b. Als Pepsi Cola zijn mond houdt, is de winst van Coca Cola, ongeacht wat Coca Cola doet, € 500 miljoen. Als Pepsi Cola meldt, is Coca Cola beter af met melden (475) dan met mond houden (450).

Als Coca Cola zijn mond houdt, is de winst van Pepsi Cola, ongeacht wat Pepsi Cola doet, € 800 miljoen. Als Coca Cola meldt, is Pepsi Cola beter af bij melden (760) dan bij mond houden (720). De dominante strategie voor beide bedrijven is melden.

- c. De optimale situatie voor beide bedrijven is 'mond houden'; deze levert de meeste winst op want $800 + 500 = € 1.300$ miljoen is meer dan $760 + 475 = € 1.235$ miljoen (bij de dominante strategie voor beide bedrijven).

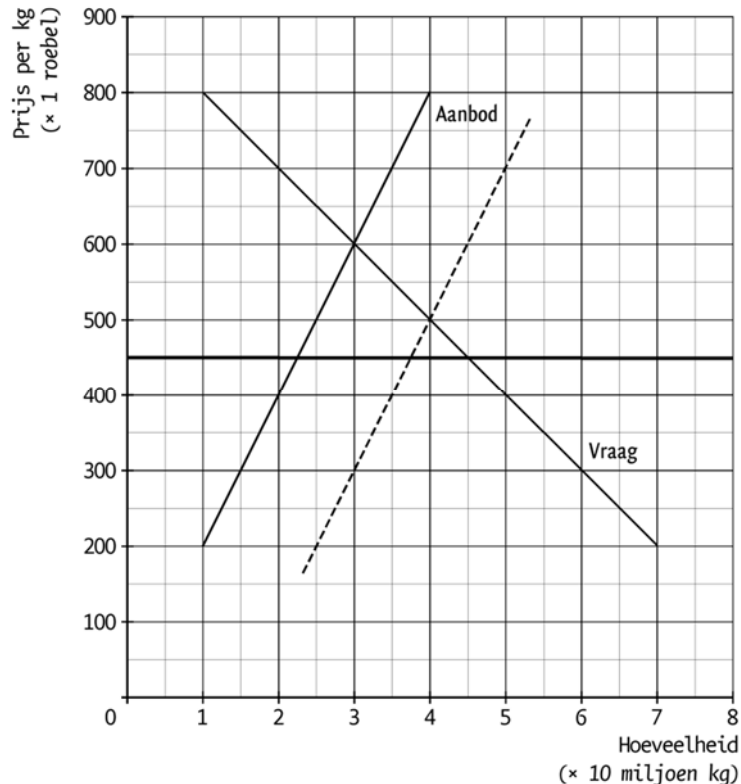
Hoofdstuk 4. De markt levert niet altijd de juiste prijs

- 4.20 A Het marktmechanisme zorgt ervoor dat een markt altijd weer in evenwicht komt.
- 4.21 A De maximumprijs ligt lager dan de evenwichtsprijs. Daardoor is de vraag gestegen en het aanbod gedaald en ontstaat er een vraagoverschot (of aanbodtekort). Omdat vragers wel graag het product willen kopen, zijn ze vaak bereid om een prijs te betalen die boven de toegestane maximumprijs ligt en ontstaat er een zwarte markt voor het product.
- 4.22 C Omdat de maximumprijs onder de evenwichtsprijs ligt, zal er meer gevraagd worden en minder aangeboden. Hierdoor is er te weinig aanbod om aan de vraag te voldoen.
- 4.23 B+C Een maximumprijs beschermt consumenten tegen een te hoge prijs, zeker die consumenten die een laag inkomen hebben.
- 4.24 C Een minimumprijs ligt hoger dan de evenwichtsprijs en is dus in het voordeel van de producenten.
- 4.25 A Doordat de minimumprijs boven de evenwichtsprijs ligt, zal de vraag afnemen en het aanbod toenemen en ontstaat er een aanbodoverschot.
- 4.26 D Als $P = 12$ geldt:
 $Q_a = 4 \times 12 - 10 = 38$ ($\times 1.000$)
 $Q_v = -2 \times 12 + 50 = 26$ ($\times 1.000$)
 Kosten overheid opkopen aanbodoverschot = $\text{€ } 12 \times (38.000 - 26.000) = \text{€ } 144.000$.
- 4.27 B Een maximumprijs ligt onder de evenwichtsprijs en is dus gunstig voor consumenten. Door de lagere prijs zal de vraag toenemen en het aanbod afnemen en ontstaat er een aanbodtekort.
- 4.28 D Bij $P = 3,50$ geldt: $Q_a = 3,50 - 1 = 2,50$ ($\times 10.000$)
 $Q_v = -2 \times 3,50 + 8 = 1$ ($\times 10.000$)
 Aanbodoverschot = $25.000 - 10.000 = 15.000$ kistjes.
- 4.29 C De jaarlijkse loonsverhoging geldt in principe voor alle werknemers en wordt dus niet in de individuele arbeidsovereenkomst afgesproken, maar in de collectieve arbeidsovereenkomst.
- 4.30 C Vakbonden en werkgevers(bonden) onderhandelen met elkaar over de collectieve arbeidsvoorwaarden die vervolgens in een cao worden vastgelegd.
- 4.31 A Zowel voor werknemers als voor werkgevers kan de organisatiegraad berekend worden door te berekenen hoeveel procent van de werkgevers of werknemers lid is van een werkgeversbond of vakbond.
- 4.32 a. $Q_a = Q_v \rightarrow 0,5P + 35 = -1,5P + 45 \rightarrow 2P = 10 \rightarrow P = 5$.
 $Q_v = -1,5 \times 5 + 45 = 37,5$ miljoen kilo.
 b. zie figuur
 $P = 0 \rightarrow Q_v = 45; P = 8 \rightarrow Q_v = 33$.
 $P = 0 \rightarrow Q_a = 35; P = 8 \rightarrow Q_a = 39$.

- c. De consumenten zijn tegen. Zij betalen een hogere prijs dan de vrije marktprijs.
De producenten zijn voor. Zij ontvangen een hogere prijs dan de vrije marktprijs.
De belastingbetalers zijn tegen. Zij betalen meer belasting omdat de overheid meer uitgaven heeft.
De milieubeweging is tegen, omdat de productie en daardoor de vervuiling groter is.
- d. Als $P = 7$ dan $Q_v = 34,5$ en $Q_a = 38,5$. Er is dus een aanbodoverschot van 4 miljoen kilo, dat de overheid opkoopt tegen € 7 per kilo. Dus is de overheid $4 \text{ miljoen} \times € 7 = € 28 \text{ miljoen}$ kwijt.
- e. In het advies moeten twee maatregelen uitgewerkt zijn:
- De overheid kan aan de producenten een productiequotum opleggen: ze mogen slechts een beperkte hoeveelheid produceren, waardoor de productie daalt.
 - De overheid kan aan de producenten een subsidie geven om te stoppen met deze productie, waardoor de productie daalt.

- 4.33 a. 600 roebel per kilogram, want dat is de evenwichtsprijs (als $Q_v = \text{aangeboden } Q_a$).
 b. De vastgestelde prijs is 25% lager. $600 \text{ roebel} - (25\% \text{ van } 600 \text{ roebel}) = 0,75 \times 600 = 450$ roebel per kg. Er moet een horizontale lijn getekend worden ter hoogte van 450 roebel.

- c. De vastgestelde prijs ligt beneden de evenwichtsprijs en is dus een maximumprijs. Of: de lagere prijs dient om de consument tegen de te hoge evenwichtsprijs te beschermen. Het is dan een maximumprijs.
- d. 800 roebel per kilogram. Dat is de prijs die bij minimale vraag tot stand komt. Daar houdt de vraaglijn op. Er is dan wel een aanbodoverschot.
- e. • Privatisering leidt tot meer concurrentie. Bedrijven moeten dan goedkoper produceren of betere kwaliteit leveren) om voort te bestaan.
 • Privatisering leidt tot minder bureaucratie waardoor sneller en efficiënter geproduceerd kan worden.
- f. Met efficiëntere productie kan een bedrijf bij dezelfde prijs meer producten gaan aanbieden. De aanbodlijn verschuift naar rechts.
- 4.34 a. Cao's gelden voor alle bedrijven in een bedrijfstak en worden afgesloten tussen vakbonden en werkgevers(bonden). Een individuele arbeidsovereenkomst wordt afgesloten tussen één werkgever en één werknemer en geldt uitsluitend voor die twee partijen.
- b. Auto van de zaak, scholing. Dit zijn vaak specifieke regelingen die van persoon tot persoon verschillen.
- c. Gelijke beloning voor werknemers met dezelfde functie; minder tijdrovend dan individuele arbeidsovereenkomsten sluiten met duizenden werknemers.
- d. Niet-vakbondsleden profiteren wel van de acties/onderhandelingen van de vakbond, maar de vakbondsonderhandelaren worden betaald uit de contributie van de vakbondsleden. De niet-leden hebben hier niet aan meebetaald.

Hoofdstuk 5. De overheid bemoeit zich ermee

- 5.23 a. Juist. Bij een tekort is de vraag altijd groter dan het aanbod.
b. Juist. Als de vraag groter is dan het aanbod gaat de prijs omhoog. De vraag naar economiedocenten is groter dan het aanbod, dus de prijs (= loon) gaat omhoog.
c. Onjuist. Het tekort aan docenten economie kan het loon doen stijgen. Hierdoor zal de vraag naar docenten economie dalen.
- 5.24 a. Juist. Uitspraak 1 is juist, omdat quasi-collectieve goederen gewoon individueel leverbaar zijn en dus eigenlijk individuele goederen zijn, ook al worden ze door de overheid geleverd.
b. Juist. Uitspraak 2 is juist, omdat collectieve goederen er voor iedereen zijn, dus gebruik door de een sluit gebruik door de ander niet uit.
c. Juist. Uitspraak 3 is juist, omdat het lawaai van een rijdende bus de welvaart van anderen negatief beïnvloedt, terwijl zij daar niet voor gecompenseerd worden (het negatieve effect wordt niet verwerkt in het prijskaartje van een busrit).
- 5.25 C Voor defensie geldt dat het niet individueel leverbaar is en er dus geen prijs per stuk voor te betalen valt.
- 5.26 C Bepaalde individuele goederen zouden ook door particuliere bedrijven geleverd kunnen worden, maar deze zouden de prijs van deze goederen te hoog kunnen maken en de overheid wil dat iedereen van deze goederen gebruik moet kunnen maken.
- 5.27 A Stelling I is juist, omdat negatieve externe effecten de welvaart van anderen negatief beïnvloeden en omdat dit effect niet in de prijs is verwerkt is het product maatschappelijk gezien eigenlijk te goedkoop en wordt er dus eigenlijk te veel van geproduceerd.
Stelling II is juist, omdat de positieve externe effecten de welvaart van anderen positief beïnvloeden en omdat dat niet in de prijs van het product verwerkt zit, is de prijs maatschappelijk gezien eigenlijk te hoog en wordt er eigenlijk te weinig van geproduceerd.
- 5.28 B Stelling I is onjuist, omdat positieve externe effecten juist positief zijn voor de welvaart van anderen en dus gesubsidieerd zouden moeten worden.
Stelling II is onjuist, omdat subsidies een product juist goedkoper maken, terwijl negatieve effecten er juist op duiden dat een product maatschappelijk gezien eigenlijk al te goedkoop is.
- 5.29 C Stelling I is juist, omdat milieuvervuiling de welvaart van anderen negatief beïnvloedt en de kosten daarvan niet (geheel) in de prijs van vlieguren verwerkt is. Daarom kun je het een negatief extern effect noemen.
Stelling II is onjuist, omdat het mestoverschot de welvaart van anderen negatief beïnvloedt en daarmee dus geen positief extern effect kan zijn.
- 5.30 Je kunt iemand niet van het gebruik van defensie uitsluiten. Als het leger het land verdedigt, wordt iedereen verdedigd. En het verdedigen van een extra iemand kost geen extra inspanning. Bij een chocoladebol ligt dat anders. Twee mensen kunnen niet dezelfde chocoladebol consumeren. En je kunt mensen prima uitsluiten door ze te laten betalen.
- 5.31 a. 1) € 100. Hokje links onder.
2) Er komt een schoon plein.
b. 1) € 0. Hokje rechts onder.
2) Er komt geen schoon plein.

c.

		andere ondernemers	
		meebetalen	niet meebetalen
ondernemer Pennings	meebetalen	€ 40	-€ 60
	niet meebetalen	€ 100	€ 0

- d. De dominantie strategie is niet meebetalen. Wat anderen ook doen, het is voordelig om niet te betalen.
- e. Door bijvoorbeeld een afspraak of een contract te maken met boetes voor niet-betalers.
- 5.32 a. Collectieve goederen: leger, rechtspraak, politie, aanleg dijken.
- b. • De overheid vindt die goederen belangrijk voor iedereen (zwembaden, musea, onderwijs).
 • De overheid wil geen particulier monopolie toelaten (gas, water).
 • De overheid houdt meer rekening met het milieu ook al gaat dat ten koste van de winstgevendheid.
 • De exploitatie is voor particuliere bedrijven niet rendabel (tolwegen).
- c. Privatiseren.
- d. Minder winstuitkering van KPN.
- e. In 1994 loopt het percentage aandelen terug met 30% (van 100 naar 70). In 1995 wordt er 20% (van de oorspronkelijke hoeveelheid) verkocht (van 70 naar 50). Dat komt overeen met 92 miljoen aandelen. Dus 30% komt overeen met $92/20 \times 30 = 138$ miljoen aandelen. In 1995 is de opbrengst per aandeel € 28,50 en dat is 14% hoger dan in 1994. De opbrengst per aandeel in 1994 is dus $€ 28,50/1,14 = € 25$. De verkoop levert in 1994 op: $138 \text{ miljoen} \times € 25 = € 3.450 \text{ miljoen}$ (€ 3,45 miljard).

Hoofdstuk 6. Wat moet ik met mijn oude telefoon?

- 6.8 C Stelling I is juist, omdat maatschappelijk verantwoord ondernemen betekent dat bedrijven niet alleen naar winst streven, maar ook rekening houden met mens en milieu. Stelling II is onjuist, omdat er bij maatschappelijk ondernemen niet alleen rekening wordt gehouden met het menselijke aspect, maar ook met het leefmilieu.
- 6.9 D Duurzaam ondernemen wil zeggen dat bedrijven op een zodanige manier hun productieproces inrichten dat het niet ten koste gaat van het milieu of hulpbronnen, zodat er ook in de toekomst nog goed geproduceerd kan worden.
- 6.10 a. 60% van de Nederlanders bezit een laptop.
b. • Laptops krijgen steeds nieuwe functies.
• Laptops worden steeds sneller en krijgen meer geheugen.
• Mensen willen een laptop met een groot scherm en een met een klein scherm (voor op reis).
- 6.11 a. Dat bedrijven bij het ondernemen naast het streven naar winst ook rekening houden met het welzijn van de werknemers en de gevolgen van hun productie voor de maatschappij, zoals het milieu.
b. Door duurzaam produceren voorziet de productie in de behoeften van de huidige generatie, maar wordt er ook rekening gehouden met de behoeften en welvaart van de volgende generaties.
c. Als je bijvoorbeeld hoge heffingen oplegt op vliegen om lawaai en uitstoot van CO₂ te bestrijden zal er minder gevlogen worden. Hierdoor zal op korte termijn de productie en werkgelegenheid dalen.
d. Door minder vaak nieuwe spullen te kopen, gaan producten langer mee en zullen de grondstofvoorraden minder snel uitgeput raken. Ook zal door lagere productie de CO₂-uitstoot dalen.

Hoofdstuk 7. Bedrijven

- 7.10 B In een eenmanszaak is slechts één persoon de eigenaar, maar er kunnen meerdere personen werkzaam zijn.
- 7.11 B Een vof heeft geen aandelenvermogen, dus kunnen de eigenaren ook geen aandelen bezitten van de vof.
- 7.12 A De aandelen van een bv staan op naam, terwijl de aandelen die op de effectenbeurs verhandeld worden naamloos zijn en dus kunnen er op de effectenbeurs geen aandelen van een bv verhandeld worden.
- 7.13 C Het aandelenvermogen van een nv kan in miljoenen aandelen zijn gesplitst, die weer verdeeld kunnen zijn over (honderd)duizenden aandeelhouders.
- 7.14 D Stelling I is onjuist, omdat het privérisico bij een vof net zo groot kan zijn als bij een eenmanszaak.
Stelling II is juist, omdat de aandelen van een nv naamloos zijn en op de effectenbeurs kunnen worden verhandeld, waardoor er een veel grotere groep potentiële vermogensverschaffers kan worden bereikt.
- 7.15 B Stelling I is onjuist, omdat bij een faillissement de vreemd vermogensverschaffers voorrang hebben boven de eigen vermogensverschaffers.
Stelling II is onjuist, omdat de verschaffers van eigen vermogen winst (dividend) krijgen uitgekeerd als vergoeding.
- 7.16 C Bij een bv zijn ze niet aansprakelijk met hun privébezit, maar kunnen ze wel eenvoudig zelf de zaak blijven leiden, omdat ze dan gemakkelijker de aandelen (op naam) in eigen beheer kunnen houden.
- 7.17 a. Een bv. Ze zijn met zijn tweeën dus een eenmanszaak geeft een probleem (tenzij ze met elkaar gaan trouwen). Geen invloed van buitenstaanders betekent dat de nv niet geschikt is. Omdat Patrick en Latifa de kans op failliet gaan gering achten, is de keuze tussen bv of vof er één die bepaald zal worden door de omvang van de vennootschaps- en inkomstenbelasting. De vennootschapsbelasting over een winst van € 200.000 is 20%, de inkomstenbelasting is veel hoger.
b. Nee. Als het bedrijf in de toekomst verlies zal maken, zal het privévermogen aangetast kunnen worden. Het is dus raadzaam bij de ondernemingsvorm bv te blijven. Dan is het privévermogen veiliggesteld voor bedrijfsverliezen.
- 7.18 a. Als de bank het risico hoog inschat en daardoor meer risico loopt, zal ze een hogere vergoeding willen. De rente zal dan hoog zijn. Als de bank verwacht dat het risico voor de ondernemer klein is, zal ze zekerder zijn dat hij het kan terugbetalen en zal de rente die ze vraagt lager zijn.
b. De bank kan een lening met onderpand afsluiten. Als Car Repair de rente en aflossing niet kan betalen, vervalt de hal aan de bank. Voor de andere investeringen is geen onderpand af te sluiten, dus is het risico voor de bank groter.